

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

про результати моніторингу якості поверхневих вод малих річок та річки Стир на території Луцької міської територіальної громади за 2025 рік

Вступ

Малі річки відіграють ключову роль у формуванні стоку: формують 60% водних ресурсів України та забезпечують 80% загального стоку. В Україні налічується понад 63 000 малих річок, з яких ~95% – довжиною до 10 км. До малих річок відносять водотоки завдовжки до 100 км та (за критеріями Водного кодексу) площа водозбору яких $\leq 2\ 000\ \text{км}^2$. В межах Луцької міської громади протікає 5 малих річок **Серна, Сапалаївка, Жидувка, Омелянка, Черногузка, декілька потічків без назви та р.Стир**, яка згідно класифікації відноситься до середніх річок за розмірами.

Державний моніторинг вод здійснюється відповідно до постанови КМУ від 19.09.2018 №758 “Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод”.

Локальний моніторинг стану поверхневих вод в межах Луцької міської ТГ здійснюється відповідно до рішення виконавчого комітету міської ради від 15.06.2022 №283-1”Про оцінку екологічного стану водойм та заходи щодо його покращення”.

Загальна характеристика досліджень

Упродовж 2025 року на території Луцької міської територіальної громади проведено щоквартальні лабораторні дослідження якості поверхневих вод малих річок, приток річки Стир: **Серна, Сапалаївка, Жидувка, Омелянка.**

Дані по річці **Стир**. Аналіз проведено на основі узагальнених річних даних Волинського обласного центру з гідрометеорології (джерело інформації «Щорічник вода 2025»).

Періоди відбору проб по малих річках (Серна, Сапалаївка, Жидувка, Омелянка):

- **I квартал:** 11–12 березня 2025 року
- **II квартал:** 29 травня – 3 червня 2025 року
- **III квартал:** 24–29 вересня 2025 року
- **IV квартал:** 16–22 грудня 2025 року

Виконавець досліджень:

Сертифікована хімічна лабораторія КП «Луцькводоканал».

Досліджувані показники:

- БСК-5
- ХСК
- хлориди
- сульфати
- мінералізація
- фосфати
- амоній-іон
- нітрити
- нітрати
- нафтопродукти
- СПАР
- залізо загальне

Важливо: у звіті наведені лише випадки перевищення ГДК (гранично допустима концентрація).

Примітка: Відсутність показника або створу означає відповідність нормативам.

Примітка: Моніторинг малої річки **Чорногузка** у 2025 році не здійснювався. Питання налагодження регулярного відбору проб на цій річці є пріоритетним для відділу на наступний період.

Просторові особливості відбору проб

Відбір проб здійснювався на таких водних об'єктах:

Річка Серна (за межами міста):

- створ №1 — с. Сирники (верхів'я)
- створ №2 — смт Рокині (нижче за течією)

Річка Сапалаївка (в межах міста):

- створ №1 — Теремно (вище за течією)
- створ №2 — вул. Задворецька
- створ №3 — вул. Набережна (нижче за течією)

Річка Жидувка (в межах міста):

- створ №1 — бульвар Івана Газюка (вище)
- створ №2 — вул. Потебні (нижче)

Річка Омелянка (в межах міста):

- створ №1 — вул. Володимирська (вище)
- створ №2 — вул. Зарічна (нижче)

Річка Стир:

- створ №1 — м. Луцьк
- створ №2. а/міст Жидичин — с. Княгининок

Важливо: створ №1 завжди розташований вище за течією, ніж створ №2, а створ №2 — вище за створ №3.

Аналіз результатів по річках.

1. Річка Серна

(створ №1 — с. Сирники, створ №2 — смт Рокині, за межами міста)

За результатами лабораторних досліджень якості поверхневих вод річки Серна (ліва притока річки Стир) у створах №1 (с. Сирники) та №2 (смт Рокині)

встановлено, що **більшість показників відповідають гранично допустимим концентраціям**. Разом з тим **зафіксовано перевищення окремих показників**, а саме:

1. Залізо загальне

ГДК (за межами міста): 0,05 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	0,22	0,32
II	0,44	0,42
III	0,34	0,22
IV	0,27	0,224

Аналіз динаміки:

Сезонна особливість:

- Найвищі концентрації спостерігаються у **II кварталі**, що може бути пов'язано з активним вимиванням заліза з ґрунтів і донних відкладів у період підвищеної водності.
- У літньо-осінній період показники поступово знижуються.

Просторовий розподіл:

В обох створах фіксуються стабільні перевищення, без різкої різниці між верхньою та нижньою ділянками, що свідчить про **фонову природу показника**.

Причини перевищення: *Підвищений вміст заліза має природний гідрохімічний характер для Волинської області, зумовлений торфово-болотними ґрунтами регіону, підземним живленням річки, геохімічним фоном Волинського Полісся.*

2. БСК-5 (біохімічне споживання кисню)

ГДК (за межами міста): 3,0 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	11,1	7,8
II	3,21	3,72
III	3,1	—
IV	3,4	3,2

(«—» — показник у межах норми)

Аналіз динаміки:

Сезонні закономірності:

- Найбільші перевищення зафіксовано у **I кварталі**, що характерно для періоду надходження органічних речовин із талими водами.
- У **II кварталі** показники залишаються дещо підвищеними через активні біохімічні процеси.
- Влітку і восени спостерігається стабілізація.

Просторові особливості:

У створі №2 у більшості випадків рівень БСК-5 **дещо вищий**, що свідчить про накопичення органічного навантаження вниз за течією.

***Можливі причини перевищень:** надходження органіки з поверхневим стоком, природне розкладання рослинних решток, вплив агроландшафту, уповільнення течії на окремих ділянках*

Загальний підсумок по річці Серна

1. **Основними показниками перевищення є:** біохімічне споживання кисню (БСК-5) та залізо загальне.
2. **Просторова динаміка** демонструє незначне погіршення якості води у нижньому створі (сmt Рокині), що вказує на накопичувальний ефект вздовж течії.
3. **Сезонна динаміка** характеризується: піковими значеннями навесні (I квартал), поступовим зниженням у літньо-осінній період, стабілізацією взимку.
4. **Характер забруднення:**
 - залізо має переважно природне походження;
 - рівень БСК-5 формується під впливом інтенсивних природних гідрологічних процесів та активного сільськогосподарського використання територій водозбору.

Загалом **екологічний стан річки Серна можна охарактеризувати як відносно стабільний**, із переважанням сезонних природних коливань та помірного антропогенного впливу.

4. Річка Омелянка

(створ №1 та створ №2 — у межах міста Луцька)

За результатами лабораторних досліджень якості поверхневих вод річки Омелянівка (ліва притока річки Стир) у створах №1 (вул. Володимирська), №2 (вул. Зарічна), встановлено, що більшість показників відповідають гранично допустимим концентраціям, **однак зафіксовано перевищення окремих параметрів**, а саме:

Сезонні особливості:

- Найвищі значення зафіксовано у **I та II кварталах**, що характерно для весняного періоду, коли відбувається: інтенсивний поверхневий стік, змив частинок ґрунту, активізація будівельних і господарських робіт.
- У **III–IV кварталах** спостерігається помітне зниження концентрацій у зв'язку зі стабілізацією гідрологічного режиму.

1. Залізо загальне

ГДК (у межах міста): **0,3 мг/дм³**

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	1,06	0,54
II	0,72	0,79
III	1,09	1,05
IV	0,54	0,72

Сезонні особливості: Найвищі концентрації зафіксовано у **I та III кварталах**. У весняний період це пов'язано з вимиванням заліза з ґрунтів, а восени — з активізацією донних процесів.

Причини перевищення: підвищений вміст заліза має **природний гідрохімічний характер для Волинської області**, зумовлений торфово-болотними ґрунтами регіону, підземним живленням річки, геохімічним фоном Волинського Полісся

2. БСК-5 (біохімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): **4,5 мг/дм³**

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	6,0	9,4

(В інших кварталах перевищення не зафіксовано)

Перевищення спостерігалось **виключно у I кварталі**, що характерно для: надходження органічних речовин із талими водами, активного розкладання органічних залишків, сезонної нестабільності гідрологічного режиму.

Створ №2 демонструє вищі значення, що свідчить про накопичення органічного навантаження вниз за течією.

Можливі причини перевищення: побутові зливові стоки, поверхневий стік із приватного сектору, природне розкладання рослинної маси.

3. ХСК (хімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): 30 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
II	43,2	41,2
III	44,4	39,2
IV	—	31,6

(«—» — показник у межах норми)

Найбільші перевищення спостерігаються у **II та III кварталах**, що пов'язано з: підвищенням температури води, активізацією хімічних і біологічних процесів, накопиченням органічних і побутових домішок. У **IV кварталі** перевищення зберігається лише у створі №2, що свідчить про локальне навантаження нижче за течією.

Можливі причини перевищень: скиди зливових вод, побутові домішки, біологічне навантаження, слабка самоочисна здатність русла.

Загальний підсумок по річці Омелянка

- 1. Основні проблемні показники:** БСК-5 (епізодично), ХСК, залізо загальне.

2. **Сезонна динаміка:** весняний період характеризується максимальними концентраціями БСК-5, у літньо-осінній період зростає ХСК через активізацію біохімічних процесів, взимку спостерігається відносна стабілізація.

3. Просторові закономірності:

створ №2 часто демонструє підвищені показники БСК-5 і ХСК, що свідчить про накопичення забруднень у нижній частині міської ділянки; створ №1 періодично фіксує пікові значення завислих речовин, що вказує на локальні джерела надходження.

4. **Характер забруднення:** залізо має природний фон, органічні та механічні забруднення формуються під впливом урбанізованого середовища, сезонні піки мають переважно гідрологічну природу.

Загальна оцінка: Екологічний стан річки Омелянка у межах Луцької МТГ можна охарактеризувати як **дещо напружений**, із регулярними сезонними перевищеннями, типовими для малих міських водотоків.

3. Річка Жидувка

(створ №1 та створ №2 — у межах міста Луцька)

За результатами лабораторних досліджень якості поверхневих вод річки Жидувка (ліва притока річки Стир) у створах №1 (бульвар Івана Газюка), №2 (вул. Потебні) встановлено, що **більшість показників відповідають гранично допустимим концентраціям**. Але **частина показників перевищує гранично допустимі концентрації**, що є характерним для малих міських річок у межах урбанізованих територій, а саме:

1. Залізо загальне

ГДК (у межах міста): 0,3 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	0,72	1,12
II	1,54	1,62

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
III	0,71	0,53
IV	0,94	1,12

Сезонна динаміка: Найвищі концентрації зафіксовані у **II кварталі**, що пов'язано з активним вимиванням заліза з ґрунтів водозбору. Створ №2 стабільно має вищі показники, що свідчить про накопичення природного заліза та донних відкладів у нижній частині міської ділянки.

***Причини перевищення:** підвищений вміст заліза має природний гідрохімічний характер для Волинської області, зумовлений торфово-болотними ґрунтами регіону, підземним живленням річки, геохімічним фоном Волинського Полісся*

2. БСК-5 (біохімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): 4,5 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	10,6	21,2

(В інших кварталах перевищень не зафіксовано) Значні перевищення у **I кварталі** свідчать про суттєве органічне навантаження у весняний період. У створі №2 показник майже вдвічі перевищує значення створу №1, що вказує на накопичення органічних речовин вниз за течією, можливий вплив поверхневих стоків.

***Можливі причини перевищень:** змив органіки талою водою, природний розклад рослинних залишків, каналізаційні підтікання, зливова каналізація.*

3. ХСК (хімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): 30 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1 мг/дм ³	Створ №2 мг/дм ³
I	—	50,6
II	—	32,4
III	—	30,9
IV	46,9	—

(«—» — значення у межах норми)

Аналіз: Упродовж року перевищення ХСК мають нерівномірний характер. У створі №2 фіксується стабільне перевищення протягом I–III кварталів, у IV кварталі пікове значення зафіксовано у створі №1, що може бути пов'язано з локальними джерелами органічного навантаження.

Можливі причини перевищень: зливові стоки, накопичення органічних речовин, побутові домішки, низька проточність у окремих ділянках.

4. Нафтопродукти

ГДК (у межах міста): 0,3 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №2 мг/дм ³
IV	0,38

(У створі №1 та інших кварталах перевищень не зафіксовано)

Аналіз: Перевищення має локальний характер і зафіксоване у нижньому створі.

Можливі причини перевищень: злив з дорожньої інфраструктури, витіки мастильних матеріалів, автотранспортний вплив, зливові води.

Загальний підсумок по річці Жидувка

- 1. Основні проблемні показники:** БСК-5 (сезонно), ХСК, нафтопродукти (локально), залізо загальне.
- 2. Сезонна динаміка:** весняний період характеризується максимальним органічним навантаженням (БСК-5), літньо-осінній період — підвищенням ХСК, осінньо-зимовий період — піковими концентраціями завислих речовин.
- 3. Просторові закономірності:** створ №2 демонструє більш стабільне накопичення забруднень - нижня течія в межах міста є найбільш навантаженою ділянкою.

4. **Характер забруднення:** залізо має природний фон, органічні та механічні забруднення формуються під впливом міської інфраструктури, нафтопродукти мають локальний урбаністичний характер.

5. **Загальна оцінка стану:**

Екологічний стан річки Жидувка у межах Луцької міської територіальної громади характеризується як **дещо напружений із локальними зонами підвищеного антропогенного навантаження**, що потребує системного контролю.

4. Річка Сапалаївка

(створ №1, створ №2, створ №3 — в межах міста Луцька)

За результатами лабораторних досліджень якості поверхневих вод річки Сапалаївка (права притока річки Стир) у створах №1 (Теремно), №2 вул.Задворецька, №3 (вул. Набережна) встановлено, що **більшість показників відповідають гранично допустимим концентраціям**. Але частина показників перевищує гранично допустимі концентрації, що є характерним для малих міських річок у межах урбанізованих територій, а саме:

1. Залізо загальне

ГДК (у межах міста): 0,3 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1	Створ №2	Створ №3
I	0,58	0,96	0,62
II	—	1,4	0,41
III	0,88	1,75	0,73
IV	1,17	1,42	1,8

(«—» — показник у межах норми)

Аналіз: Стабільні перевищення спостерігаються в усіх створах протягом року. Максимальні концентрації у створі №3 (IV квартал — 1,8 мг/дм³) свідчать про накопичення заліза у нижній частині русла.

Причини перевищення: підвищений вміст заліза має *природний гідрохімічний характер для Волинської області*, зумовлений торфово-болотними ґрунтами регіону, підземним живленням річки, геохімічним фоном Волинського Полісся.

2. БСК-5 (біохімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): 4,5 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1	Створ №2	Створ №3
I	13,2	22,0	21,0
IV	—	—	5,02

Аналіз: Значні весняні перевищення (I квартал) свідчать про інтенсивне органічне навантаження. Найбільші значення зафіксовані у створах №2 та №3, що підтверджує накопичення органіки вниз за течією.

Можливі причини перевищень: змив органічних залишків, каналізаційні підтікання, розкладання рослинності.

3. ХСК (хімічне споживання кисню)

ГДК (у межах міста): 30 мг/дм³

Таблиця перевищень:

Квартал	Створ №1	Створ №2	Створ №3
I	32,2	52,4	66,6
III	37,8	38,4	—
IV	34,9	—	38,9

Аналіз: Найбільші перевищення зафіксовані у I кварталі, що свідчить про високий вміст окиснюваних органічних і хімічних речовин. Створ №3 демонструє максимальні значення, що підтверджує вплив міського середовища на якість води.

Можливі причини перевищень: поверхневі стоки, каналізаційні підтікання, накопичення органіки, недостатня проточність

Загальний підсумок по річці Сапалаївка

1. **Основні проблемні показники:** БСК-5, ХСК, залізо загальне.
2. **Сезонні закономірності:** весняний період — пікові значення органічного забруднення, осінній період — зростання завислих речовин, зимовий період — підвищення концентрацій заліза.
3. **Просторові закономірності:** спостерігається погіршення якості води вниз за течією, створ №3 є найбільш навантаженим.
4. **Характер забруднення:** залізо — природний фон, завислі речовини та БСК/ХСК — результат урбаністичного навантаження.

Загальна оцінка стану:

Екологічний стан річки Сапалаївка в межах Луцької громади характеризується як **помірно напружений**, є типовим для малих міських річок, що потребує системних заходів з екологічного оздоровлення русла, регулювання зливових стоків та відновлення прибережних захисних смуг.

5. Річка Стир (за даними «Щорічника вода 2025»)

Моніторинг р. Стир проводився у **двох ключових створах**, які відображають стан води на вході в місто та після проходження через основну урбанізовану зону.

Дані надані не поквартально, а загалом за 2025 рік згідно операційного моніторингу. «Щорічник вода 2025» підготували фахівці сектору спостережень за забрудненням поверхневих вод комплексної лабораторії спостережень за забрудненням природного середовища Волинського обласного центру з гідрометеорології.

Створ 1. м. Луцьк (в межах міста)

На якість води р. Стир у даному створі мають вплив забруднення, що потрапляють з р. Іква ЖКП «Млинівське» та ДКП «Дубнівське», а також стічні води, що переносяться з Львівської області: КП «Радохівське ВКГ» (через р. Острівка) та КП «Бродиводоканал» (через р. Болдурка).

Вміст **розчиненого кисню** у воді протягом звітного року коливався від 5,10 мгО₂/дм³ – 11,9 мгО₂/дм³ з середньорічним значенням 8,73 мгО₂/дм³.

Біохімічне споживання кисню (БСК) коливалось від 1,52 мгО₂/дм³ до 5,80 мгО₂/дм³ з середньою концентрацією за рік 3,69 О₂/дм³.

Хімічне споживання кисню (ХСК) знаходилось в межах від 18,0 мгО₂/дм³ до 24,0 мгО₂/дм³. Середньорічна концентрація становила 20,4 мгО₂/дм³.

Концентрація азоту амонійного фіксувалась в межах від 0,10 мгN/дм³ до 0,59 мгN/дм³ з середнім значенням за рік 0,27 мгN/дм³.

Концентрація азоту нітритного знаходилась в діапазоні 0,017 – 0,037 мгN/дм³ з середньорічною концентрацією 0,028 мгN/дм³.

Вміст азоту нітратного протягом року змінювався від 0,02 мгN/дм³ до 0,05 мгN/дм³ з середнім значенням за рік 0,028 мгN/дм³.

Рівень забруднення води **фосфором фосфатів** фіксувався в межах 0,033 – 0,048 мгP/дм³ (в середньому за рік – 0,038 мгP/дм³).

Рівень забруднення води **фосфором загальним** фіксувався в межах 0,060 – 0,098 мгP/дм³ з середньорічним значенням 0,079 мгP/дм³.

Створ 2. а/міст Жидичин — с. Княгининок

Якість води в даному пункті спостереження зазнає впливу стічних вод КП “Луцькводоканал”.

Вміст **розчиненого кисню** у воді даного створу фіксувався в межах від 4,00 мгО₂/дм³ до 10,4 мгО₂/дм³ з середнім значенням за рік 6,99 мгО₂/дм³.

Вміст **органічних сполук по БСК₅** впродовж року фіксувався в межах 2,22 – 6,56 мгО₂/дм³. Середньорічна концентрація біохімічного споживання кисню становила 4,83 мгО₂/дм³.

Хімічне споживання кисню (ХСК) впродовж року фіксувалось на рівні 21,0 – 26,5 мгО₂/дм³ з середньорічною концентрацією 23,6 мгО₂/дм³.

Забруднення води **азотом амонійним** фіксувалось в межах від 0,44 мгN/дм³ до 2,16 мгN/дм³ з середньорічним значенням 1,16 мгN/дм³.

Концентрація **азоту нітритного** знаходилась в діапазоні від 0,019 мгN/дм³ до 0,128 мгN/дм³ з середнім значенням за рік 0,045 мгN/дм³.

Концентрація **азоту нітратного** знаходилась в межах 0,02 – 0,33 мгN/дм³ з середньорічним значенням 0,07 мгN/дм³.

Концентрація у воді **фосфору фосфатів** фіксувалась в межах від 0,044 мгP/дм³ до 0,078 мгP/дм³ з середньорічним значенням 0,054 мгP/дм³.

Вміст **фосфору загального** у воді становив коливався в межах 0,084 – 0,122 мгP/дм³ з середньорічною концентрацією 0,105 мгP/дм³. Цей пункт відображає якість води після скиду очищених стічних вод КП «Луцькводоканал».

Загальний підсумок по річці Стир

1. **Основними показниками перевищення є:** біохімічне споживання кисню (БСК-5), азот амонійний та нітритний. Ці показники мають чіткий техногенний характер.

2. **Вплив міста та очисних споруд.** Це найбільш помітний фактор. Дані чітко фіксують зміну якості води після проходження через Луцьк. Якщо на вході в місто (створ №1) вміст амонійного азоту становить в середньому 0,27 мгN/дм³, то після скидів очисних споруд (створ №2, район Княгининка) цей показник зростає у 4 рази — до 1,16 мгN/дм³ (з піками до 2,16). Аналогічна тенденція

спостерігається по нітратах та фосфору. Це підтверджує, що міські стічні води є головним джерелом біогенного навантаження.

3. Кисневий режим. На вході в місто ситуація з розчиненим киснем цілком сприятлива (середнє значення 8,73 мгО₂/дм³). Однак нижче за течією кисневий режим погіршується — середній показник падає до 6,99 мгО₂/дм³, а мінімальні значення опускаються до 4,0 мгО₂/дм³. Це межа, нижче якої починається пригнічення водних організмів, що зумовлено витратами кисню на окиснення органічних сполук, які потрапили у річку в межах міста.

4. Органічне забруднення (БСК-5 та ХСК). Показники БСК-5 (біохімічне споживання кисню) демонструють помірне зростання. Якщо вище міста середнє значення становить 3,69 мгО₂/дм³ (що лише трохи перевищує норму у 3,0), то нижче за течією воно зростає до 4,83 мгО₂/дм³. Хімічне споживання кисню (ХСК) також дещо підвищується (з 20,4 до 23,6 мгО₂/дм³), але загалом залишається в межах допустимих значень для середніх річок.

5. Транзитне забруднення і вплив очисних споруд КП «Луцькводоканал». Важливим є те, що Стир входить у Луцьк уже з певним рівнем навантаження. На якість води впливають забруднення з Львівської та Рівненської областей (через річки Іква, Острівка, Болдурка). Тобто річка «приносить» у громаду результати діяльності сусідніх промислових та комунальних підприємств (Радехів, Броди, Млинів, Дубно). Органічне навантаження та концентрації азоту формуються під впливом скидів очисних споруд КП «Луцькводоканал» та транзитного забруднення з інших областей.

6. Показники в межах норми. Варто відзначити і позитивні моменти: попри міський вплив, основні сольові показники (хлориди, сульфати) та мінералізація протягом року залишаються стабільними та не перевищують нормативів. Це свідчить про відсутність масованих скидів специфічних промислових відходів.

7. Просторова динаміка демонструє суттєве погіршення якості води нижче міста Луцька (створ а/міст Жидичин), що вказує на значний антропогенний вплив міських стічних вод.

8. Сезонна динаміка характеризується: відносною стабільністю показників сольового складу протягом року та епізодичними піками біогенних речовин, що залежать від інтенсивності скидів.

Загальна оцінка стану: Загалом екологічний стан річки Стир можна охарактеризувати як помірно напружений, із вираженим впливом міської

інфраструктури на фоні достатньої самоочисної здатності річки. Стир у межах Луцької громади працює як потужний «приймач» стічних вод. Хоча річка справляється з навантаженням завдяки об'єму води, результати аналізів нижнього створу (Княгининок) є прямим сигналом про необхідність модернізації міських очисних споруд та контролю за зливовою каналізацією, щоб зменшити «азотний удар» на екосистему нижче за течією.

Висновки та рекомендації

1. Загальний стан водних об'єктів громади

Аналіз результатів моніторингу 2025 року свідчить, що екологічний стан річок Луцької територіальної громади є неоднорідним, проте керованим. Важливо зазначити, що попри антропогенне навантаження, **значна частина фізико-хімічних показників залишається в межах гранично допустимих концентрацій (ГДК)**. Зокрема, протягом року не зафіксовано системних перевищень за вмістом сульфатів, хлоридів, синтетичних поверхнево-активних речовин (СПАР) та мінералізації. Це вказує на відсутність масштабного токсичного забруднення та стабільний рівень сольового складу вод.

2. Аналіз ключових чинників впливу

- **Природний фон:** Високий вміст заліза загального є характерним для всіх без винятку водних об'єктів (Серна, Стир, Сапалаївка та ін.). Оскільки перевищення фіксуються як на вході в місто, так і на виході, це підтверджує природно-геохімічне походження показника, зумовлене особливостями ґрунтів та живленням річок підземними водами Полісся.
- **Сезонність та органічне навантаження:** Найбільш напруженим періодом є **I квартал (весняна повінь)**. У цей час спостерігаються пікові значення БСК-5 та ХСК, що пов'язано з інтенсивним таненням снігу та вимиванням органіки з територій водозбору.
- **Урбаністичний тиск:** Річки Сапалаївка та Жидувка відчують найбільший вплив міської інфраструктури, що проявляється у зростанні показників ХСК та епізодичній появі нафтопродуктів у нижніх створах.

- **Вплив на р. Стир:** Дані підтверджують, що місто Луцьк чинить помітний вплив на середню річку, зокрема через збільшення концентрацій сполук азоту та фосфору і зниження вмісту кисню нижче за течією після скидів очисних споруд.

Заходи з охорони малих річок визначено у ст. 80 Водного кодексу України.

Зокрема, з метою охорони водності малих річок забороняється:

- 1) змінювати рельєф басейну річки;
- 2) руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки;
- 3) випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекидати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків;
- 4) зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки;
- 5) розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації;
- 6) проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок;
- 7) надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва;
- 8) здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній. Здійснення комплексних заходів щодо збереження водності річок та охорони їх від забруднення і засмічення здійснюють водокористувачі та землекористувачі, землі яких знаходяться в басейні річок.

3. Рекомендації та пропозиції на місцевому рівні

- **Усунення інформаційних прогалін:** З метою повного охоплення локальним моніторингом малих річок внести зміни до розпорядчих документів міської ради та внести р.Чорногузка до муніципальних заходів із дослідження якісного стану вод для отримання цілісної картини стану гідросистеми громади.
- **Посилення контролю за стоками:** Активізувати роботу з виявлення та ліквідації несанкціонованих підключень до зливових мереж, особливо в

басейнах малих річок Сапалаївка та Жидувка, що дозволить знизити рівень органічного та хімічного забруднення (БСК, ХСК).

- **Екологічне оздоровлення та благоустрій:** Продовжити практику розчищення русел від захаращень та надлишкової рослинності для покращення самоочисної здатності річок. Посилити контроль за станом прибережних захисних смуг з метою зменшення площинного змиву з сільськогосподарських та урбанізованих територій.
- **Просвітницька робота та рекреація:** Використовувати дані моніторингу для інформування громади. Розвиток екологічних стежок та зон відпочинку (як-от на р. Серна чи Сапалаївка) сприятиме формуванню дбайливого ставлення мешканців до водних артерій та стимулюватиме громадський контроль за їх станом.